

Ocena

osiągnięć naukowo-badawczych, dorobku dydaktycznego i organizacyjnego oraz współpracy międzynarodowej **doktora Rafała Lisiakiewicza** ubiegającego się o nadanie **stopnia doktora habilitowanego**

1. Sylwetka habilitanta.

Dr Rafał Lisiakiewicz (ur. 31.01.1980 r.) tytuł magistra uzyskał w 2005 r. na kierunku historia Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej (KEN) w Krakowie. Tytuł pracy magisterskiej: *„Obraz stosunków polsko-rosyjskich w świetle tygodnika „Polityka”(1989-2004)”*. Uzyskał również w 2005 r. tytuł licencjata na kierunku kulturoznawstwo międzynarodowe w Instytucie Studiów Regionalnych Wydziału Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego. Tytuł pracy licencjackiej: *„Polsko-rosyjskie stosunki gospodarcze 1989-2000”*.

Doktoryzował się w 2010 r. na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie dysertacją pt. *„Polityka Rosji wobec Polski w okresie prezydentury Władimira Putina (2000-2008)”*, (wydaną jako monografia przez Wydawnictwo Adam Marszałek w 2011 r. w Toruniu) uzyskując tytuł doktora nauk humanistycznych w zakresie nauki o polityce.

Po ukończeniu studiów został przyjęty na Studia Doktoranckie w Uniwersytecie Pedagogicznym im. KEN. Równolegle był pracownikiem Centrum Kultury i Języka Rosyjskiego Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN. Po obronie doktoratu w 2010 r. kolejno został zatrudniony, na stanowisku badawczo-dydaktycznym, jako asystent i adiunkt na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie (UEK). Obecnie pracuje w Katedrze Studiów Politycznych Instytutu

2. Osiągnięcia naukowo-badawcze

Z pełnym przekonaniem muszę stwierdzić, że Habilitanta cechuje duża pracowitość i poważne zaangażowanie w realizowaną przez niego pracę naukowo-badawczą. Jest on kreatywnie uformowanym politologiem, który dobre i szerokie uniwersyteckie przygotowanie do pracy w dziedzinie nauki o polityce uzupełnił aktywnymi studiami własnymi oraz systematycznym pogłębianiem wiedzy merytorycznej.

Wypracowany (w ciągu 12 lat po doktoracie) dorobek publikacyjny dr. R. Lisiakiewicza składa się z ponad 50 pozycji. Świadczy to pozytywnie o jego twórczej aktywności i stanowi znaczny wkład w krajową (i częściowo zagraniczną) literaturę naukową.

Habilitant wydał po doktoracie pięć monografii. Przy czym ta pierwsza jest praktycznie wydaną jako monografia pracą doktorską (*„Polityka Rosji wobec Polski w okresie prezydentury Władimira Putina (2000-2008)”*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2011, ss.385). Kolejne publikacje monograficzne to:

- Lisiakiewicz R., *Unia Europejska jako partner strategiczny Federacji Rosyjskiej na początku XXI. wieku, Część I, Aspekty Polityczne*, wydana w serii *Geostrategiczny wybór Rosji u zarania trzeciego tysiąclecia*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2015, ss. 277.

- Lisiakiewicz R., Michałek A. (red. naukowa), *Cele współpracy gospodarczej w rosyjskiej myśli geopolitycznej – krytyczna analiza*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2016, ss. 205.

- *Wybrane współczesne nurty polskiej myśli politycznej*, Kornaś J. (red nauk), Lisiakiewicz R. (red. nauk. i 48 stronicowy rozdział pt. „Nurt ludowo-populistyczny”), Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń ss.328

- monografia deklarowana w autoreferacie jako najważniejsze osiągnięcie naukowe Habilitanta: *„Asymetryczna współzależność. Relacje handlowe Rosji z Polską na tle roli czynników gospodarczych w polityce zagranicznej Federacji Rosyjskiej”*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2022, ss.434

Jednocześnie dr R. Lisiakiewicz publikował (po doktoracie) 22 artykuły naukowe w polskich i zagranicznych periodykach. Z tego 12 w j. polskim, 6 w j. rosyjskim i 4 w j. angielskim.

Równolegle niezwykle aktywnie zamieszczał przygotowane przez siebie rozdziały w szeregu monografii zbiorowych,. Po doktoracie opublikował ich łącznie 26, z tego 20 w j. polskim, cztery w j. rosyjskim i 2 w j. angielskim. Był również redaktorem naukowym dwóch monografii.

Habilitant koncentruje się przede wszystkim na kwestiach szeroko pojmowanych relacji polsko-rosyjskich, polityce zagranicznej i wewnętrznej FR, problematyce międzynarodowych stosunków politycznych i ekonomicznych, w tym geopolityce, systemie partyjnym RP. Wiele z jego artykułów i rozdziałów w monografiach odnosi się bezpośrednio do przedmiotu badań zaprezentowanych w publikacji będącej podstawą do ubiegania się o stopień doktora habilitowanego.

Dorobek naukowy Habilitanta jest wyraźnie ukierunkowany i w znacznym stopniu jednolity problemowo. W swoich publikacjach naukowych, począwszy od pracy magisterskiej i doktorskiej, zdecydowanie koncentruje się na problematyce polsko-rosyjskich relacji dwustronnych poświęcając coraz więcej uwagi zależnościom między polityką zagraniczną , a stosunkami gospodarczymi obu państw w szerokim kontekście nowych ról i wyzwań stojących przed nimi w obliczu przemian w regionalnym oraz globalnym systemie polityczno-gospodarczym.

W kontekście przedstawianych publikacji badawczych na szczególne podkreślenie zasługują merytoryczne, profesjonalne kontakty Habilitanta ze środowiskiem naukowym jednej z najbardziej z poważanych oraz znaczących w Federacji Rosyjskiej, w dziedzinie analizy stosunków międzynarodowych i geopolityki, placówek , a mianowicie - Instytutem Europy Rosyjskiej Akademii Nauk w Moskwie.

3. Ocena monografii naukowej: *„Asymetryczna współzależność. Relacje handlowe Rosji z Polską na tle roli czynników gospodarczych w polityce zagranicznej Federacji Rosyjskiej”*

Najważniejszym osiągnięciem naukowym dr R. Lisiakiewicza jest wspomniana wyżej monografia, stanowiąca wraz z całym jego dorobkiem podstawę do ubiegania się o stopień naukowy doktora habilitowanego. Stanowi ona niewątpliwie kontynuację i jednocześnie jednoznacznie pozytywne podsumowanie jego wcześniejszych dokonań w zakresie analizy stosunków polityczno-ekonomicznych między Polską i Rosją.

Na wstępie należy podkreślić przeprowadzenie przez Autora bardzo szerokiej i wnikliwej kwerendy źródłowej. Zasób zebranych źródeł budzi szacunek, zarówno pod względem ilościowym, jak i jakościowym. Obejmuje dokumenty, literaturę naukową, publikacje internetowe w trzech językach: angielskim, rosyjskim i polskim. W treści monografii widać wyraźnie, że uzyskane dzięki intensywnej kwerendzie wielostronne spojrzenie na badane zagadnienia pozwoliło na bardziej obiektywne i atrakcyjne badawczo ujęcie problemu.

Recenzowane osiągnięcie naukowe liczy 434 s.. Na pracę składają się wstęp, dziewięć rozdziałów, wnioski końcowe, bibliografia i indeks nazwisk. Brak jest wykazu skrótów i wykazu przedstawionych w pracy wykresów. Nieobecność tego ostatniego jest o tyle istotna, że zdarzają się przypadki, że wspomniany w tekście wykres znajduje się o 8 stron dalej, co utrudnia uporządkowaną percepcję.

Stawiając podstawowe pytanie badawcze pracy: Jaka jest rola handlu w polityce zagranicznej Rosji wobec Polski, czy jest on narzędziem wpływu, czy czynnikiem kształtującym tą politykę? oraz formułując szereg dodatkowych pytań Habilitant dążył do uzyskania wiedzy nt. roli handlu z RP w polityce zagranicznej FR w kontekście znaczenia Polski postrzeganej jako niewiele liczący się partner gospodarczy, jednakże równolegle demonizowanego i przedstawianego ambiwalentnie, jako kraj poważnie mogący szkodzić interesom gospodarczym, a zatem polityce międzynarodowej Moskwy.

W napisanych ze swadą wstępie i dwóch pierwszych rozdziałach (zatytułowanych: *Proponowane elementy eksplanacji w głównych nurtach teoretycznych w kontekście badań nad rolą handlu w polityce Rosji wobec Polski* oraz *Realizm neoklasyczny oraz analityczny eklektyzm*) dokonał krytycznego przeglądu i analizy funkcjonujących w literaturze przedmiotu teoretycznych założeń dot. badania czynników ekonomicznych w stosunkach międzynarodowych, polityce zagranicznej i szeroko pojętej międzynarodowej polityce ekonomicznej. W swoim badaniu posłużył się generalnie teorią realizmu neoklasycznego, nie unikając jednak uzupełniania jej wątkami zaczerpniętymi z prac neoliberalnych instytucjonalistów.

W rozdziale trzecim (*Analiza powiązań handlowych Rosji z Polską*) przedstawił obszerny, bogato ilustrowany samodzielnie przygotowanymi wykresami, materiał statystyczny przedstawiający rozmiary i specyfikę funkcjonowania najistotniejszych czynników ekonomicznych w polsko-rosyjskim obrocie handlowym.

Na bazie rozważań przedstawionych w teoretycznej części monografii Autor postawił przed sobą trudne zadanie zbudowania ogólnego modelu relacji RP-FR. Tematyce tej poświęcony został rozdział czwarty pt. „*Modelowanie dynamiki*

polityki Federacji Rosyjskiej wobec Polski". Posługując się rezultatami badań gł. amerykańskich politologów Autor określił ramy formalne i warunki funkcjonowania budowanego modelu, a następnie wprowadził do niego szereg najważniejszych czynników wpływających na kształtowanie się polsko-rosyjskich relacji, celem praktycznego przeprowadzenia modelowania. W pisaniu tego rozdziału Habilitant szeroko skorzystał z prac zachodnich badaczy sprawnie demonstrując na polskim gruncie rzeczywiste stosowanie teoretycznego dorobku światowej politologii i twórczo go rozwijając w procesie bardziej wnikliwego badania polityki rosyjskiej wobec RP. W kontekście tej części pracy, ale także i innych jej rozdziałów można stwierdzić, że przedłożone najważniejsze osiągnięcie naukowe ma niewątpliwie charakter nowatorski i wypełnia lukę w polskim procesie badawczym.

Następnie na bazie skonstruowanego przez siebie w rozdziale 4. modelu dynamiki polityki FR wobec Polski oraz analizy ilościowej z rozdziału 5. (*Anomalie postrzegania znaczenia Polski w polityce zagranicznej Rosji*) Habilitant dokonał szczegółowego przeglądu i oceny stosunków w kolejnych rozdziałach monografii. Rozdziały 6-9 ((6. *Czynniki zewnętrzne i wewnętrzne w rosyjskiej polityce zagranicznej a handel Rosji z Polską*; 7. *Czynniki ekonomiczne, a czynniki polityczne*; 8. *Sankcje handlowe w polityce Rosji wobec Polski*; 8. *Syndrom <<petro-state>> w Rosji a polityka Rosji wobec Polski*) mają istotne znaczenie dla weryfikacji przedstawionych wcześniej założeń teoretycznych oraz uzyskanych wyników przeprowadzonego modelowania i realizacji badania problemu w oparciu o prowadzoną połączoną analizę jakościową i ilościową.

Autor starał się wydobyć i uwypuklić istniejące w stosunkach dwustronnych czynniki wpływające na dynamikę relacji handlowych zdając sobie jednocześnie sprawę z dysproporcji potencjału obu partnerów, co prowadziło w rezultacie do marginalizacji znaczenia RP w rosyjskiej polityce zagranicznej i umniejszało znaczenie rolę czynników gospodarczych w politycznej aktywności Moskwy wobec Warszawy.

W nieco skrótowny sposób można stwierdzić, że Autor dokonał szerokiej, bardzo dobrze teoretycznie i praktycznie przygotowanej naukowej eksplanacji pewnych intuicyjnych, ale w wysokim stopniu prawdziwych stwierdzeń dotyczących jednoznacznie asymetrycznej współzależności RP i FR w kontekście ich handlowych relacji na tle gospodarczych czynników w polityce zagranicznej Rosji.

Zakończenie rozprawy stanowi spójne i udane podsumowanie, nawiązujące do przedstawionych celów i oraz założeń badawczych, a także zawierające

wynikające z nich wnioski. Najważniejsze osiągnięcie naukowe w pełni odpowiada wymogom stawianym rozprawom habilitacyjnym.

Treść ocenianej monografii budzi niekiedy pewne wątpliwości i zmusza do zastanowienia nad czytany wywodem.

Autor wielokrotnie przytacza w tekście pracy dalece zbieżne z tytułem monografii (będącym w zasadzie hipotezą badawczą projektu) stwierdzenia o obiektywnie uzasadnionym odmiennym standardzie politycznym, gospodarczym, geopolitycznym obu państw, co ewidentnie rzutuje na asymetryczność ich współzależności. Można tu zacytować niektóre z tych refleksji Habilitanta opartych niekiedy na przemyśleniach innych naukowców:

- str. 173; „Analiza statystyczna handlu (...) wskazuje, że Polska w latach 2004-2020 odgrywała trzeciorzędną rolę w powiązaniach Rosji ze światem. Możemy zakładać, iż systematyka ta wpływała też na politykę zagraniczną Rosji. Oczywiście pojawia się pytanie, na ile zagadnienia ekonomiczne były brane pod uwagę w procesie podejmowania decyzji w polityce zagranicznej Rosji lub na ile kształtowały ta politykę. Wobec braku dostępu do informacji o procesie decyzyjnym w FR, zwłaszcza wobec państw o małym potencjale, takich jak Polska, należy zastosować wiele heurystyk w celu ograniczenia tego zakresu niepewności co do motywacji w polityce Rosji wobec Polski. Ponadto trzeba zauważyć, że z uwagi na wspomniany mały potencjał RP i asymetrie w relacjach Rosji i Polski można domniemywać, iż Rosja nie prowadziła specjalnie dedykowanej Polsce polityki zagranicznej.”;

- str. 182.; „W dużej mierze relacje Rosji i Polski odzwierciedlają klasyczne zależności, jakie zachodzą między potęgami i państwami podrzędnymi w stosunkach międzynarodowych. Generalnie teoria stosunków międzynarodowych nie daje wiele możliwości kształtowania relacji międzynarodowych państwom o małym i średnim potencjale.”;

- str. 202: „...jeśli założymy, że Federacja Rosyjska buduje hierarchię partnerów, biorąc pod uwagę znaczenie gospodarcze, to analiza powiązań gospodarczych między Rosją i Polską poczyniona w poprzednich częściach książki udawadnia, iż Polska miała raczej trzeciorzędne znaczenie gospodarcze dla Rosji, dlatego powiązania gospodarcze byłyby słabą podstawą do zacieśniania relacji z Polską. (...) Ponadto paradoks relacji politycznych na linii Rosja-Polska polega na tym, że nie widać treści, jaką te stosunki mogłyby być napełnione na poziomie bilateralnym”;

str. 264-265: „Partnerzy Rosji zaliczani do trzeciej grupy odgrywali marginalną rolę w handlu zagranicznym tego kraju, przy założeniu, że rola ta miała z biegiem czasu maleć. Rosja była bowiem zainteresowana wielkimi dostawcami towarów

na swój rynek, zdolnymi te dostawy kredytować. Preferowała również współpracę z krajami zasobnymi w kapitał, zainteresowanymi bezpośrednimi inwestycjami kapitałowymi w przemyśle, rolnictwie i usługach. Polska zaliczona została do trzeciej grupy krajów, przy czym jej znaczenie jako partnera systematycznie malało z roku na rok.”;

- str. 265: „poprawa trzeciorzędnej pozycji Polski w kontaktach gospodarczych z FR nie była także możliwa bez zwiększenia niezależności energetycznej oraz struktury handlu poprzez pojawienie się bardziej zaawansowanych technologicznie produktów w polskim eksporcie.”.

Odnoszę jednak wrażenie, że łatwiej jest mu formułować stwierdzenia podobne do wyżej cytowanych niż uzasadniać polską faktyczną, czy też postulowaną, zdolność i predyspozycję do wywierania wpływu na rosyjską politykę zagraniczną w stopniu większym, niż parametr naszych obrotów handlowych z FR

Pewien niedosyt powstaje także w kontekście zbyt skromnego przedstawienia przez Autora (choćby b. syntetycznie) zasadniczych różnic w przemianach gospodarczych RP i FR w okresie po 1989 r. Upadek w obu państwach systemu nakazowo-rozdzielczego oraz rozpad RWPG jasno wykazały, mimo pewnych prób reform, że zwiększenie efektywności oraz racjonalności działań gospodarczych jest niemożliwe bez przełomowych zmian w systemie społeczno-politycznym. Polska dynamika reform rozpoczęła się wcześniej (w wyniku obrad okrągłego stołu i wyborów do Sejmu w 4.06.1989 r.). Była przy tym znacznie szybsza i bardziej rozległa niż w ZSRR transformującym się w kilkanaście nowych państw, w tym w Federację Rosyjską. Reformy nie przyniosły jednak ostatecznie żadnych istotnych i zasadniczych zmian w wielkości potencjałów obu państw.

Te niezwykle skompresowane w czasie, ogromne i daleko idące przemiany polityczno-gospodarcze wpływały w bardzo istotny sposób (i po części hamująco) na dwustronne stosunki handlowe Polska-Rosja. W nowej praktyce stosunków gospodarczych wyniki i charakter obrotów handlowych nie był już konsekwencją wielostronnej dominacji jednego z partnerów. Wątek polskich, dynamicznie ulegających zmianom, uwarunkowań kształtowania stosunków ekonomicznych z FR zasługiwał na bardziej wyraźne przedstawienie, szczególnie w kontekście wzmiankowanych w tekście fundamentalnych zmian w prowadzonej przez Warszawę polityce zagranicznej. Trzy przykłady dużych, nie zrealizowanych ostatecznie inwestycji rosyjskich w Polsce z rozdziału 7. (Jamał II, Rafineria Gdańska/Lotos, Azoty Tarnów) nie wyczerpują katalogu potencjalnych inwestycji rosyjskich w Polsce.

4. Dorobek dydaktyczny i organizacyjny.

Habilitant posiada znaczny dorobek dydaktyczny prowadząc zajęcia akademickie, zarówno na Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie, jak i na Uniwersytecie Jagiellońskim. Prowadzi seminaria licencjackie (103 licencjatów) i magisterskie (2 magistrów). Opiekuje się jako promotor pomocniczy trzema doktoratami:

- *Samorząd terytorialny w Federacji Rosyjskiej w okresie rządów Władimira Putina – idea i praktyka;*
- *Realizacja wektora wschodniego w polityce zagranicznej Federacji Rosyjskiej w latach 2000-2021;*
- *Wpływ determinant politycznych, gospodarczych i militarnych na bezpieczeństwo Japonii za rządów Shinzo Abe.*

Wykłada i prowadzi następujące zajęcia:

- Wstęp do teorii stosunków międzynarodowych
- Modele i techniki badawcze w stosunkach międzynarodowych
- Stosunki UE i Polski z państwami WNP oraz Azji i Pacyfiku
- .Polityka zagraniczna Polski
- .System ekonomiczny Rosji
- .Russias political system
- .Kraje partnerstwa wschodniego UE w XXI wieku
- .Współczesne systemy polityczne
- .Russias political system and domestic policies
- .Economic Transition in Russia and its Neighbourhood
- .Dyplomacja gospodarcza.

Działalność organizacyjna Habilitanta odznacza się bardzo dużą aktywnością, intensywnością oraz wysoką jakością i poziomem merytorycznym posiadanych kontaktów międzynarodowych. W ramach stałego rozwoju badawczego odbył on sześć zagranicznych staży naukowych na czołowych wyższych uczelniach

Federacji Rosyjskiej, głównie w Moskwie (łącznie 4 staże w latach 2007-2016) i Sankt Petersburgu (2 staże w latach 2014-2019).

W istotny sposób współorganizował i uczestniczył w 9 znaczących konferencjach międzynarodowych. Jednocześnie był uczestnikiem i współorganizatorem ponad 50 seminariów międzynarodowych i konferencji krajowych.

Jest członkiem Rady Naukowej Środkowoeuropejskiego Instytutu Stosunków Międzynarodowych w Budapeszcie, członkiem komitetu redakcyjnego międzynarodowego czasopisma „Europa Wyszehradzka. Czasopismo Środkowoeuropejskie oraz od lipca 2022 redaktorem naczelnym kwartalnika „Krakowskie Studia Małopolskie” wydawanego przez Wydawnictwo Adam Marszałek.

W ramach współpracy z Instytutem Rosji i Europy Wschodniej Uniwersytetu Jagiellońskiego był współautorem grantu *„Geostrategiczny wybór Rosji u zarania nowego tysiąclecia”*, którego realizacja zakończyła się wydaniem 4 monografii, w tym jednej Habilitanta. Współautor i koordynator międzynarodowego grantu z rosyjską Fundacją im A. M. Gorczakowa *„Współpraca demokratycznych krajów Europy Środkowo-Wschodniej z Federacją Rosyjską: nowe wyzwania”* (2016); grantu Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia na wydanie publikacji pokonferencyjnej w czasopiśmie *„Nowa Polityka Wschodnia”* nr 1-2 2017 r.

Opiekował się stypendystami zagranicznymi przebywającymi w Polsce w ramach programów Narodowej Agencji Współpracy Akademickiej.

Pracował w 10 polskich i międzynarodowych projektach popularyzujących naukę, m.in. Projekt *„Spotkania na Wschodzie”*, Projekt *„Współczesna Rosja – kultura, tożsamość”*, spotkania prezentujące wybrane kraje obszaru postradzieckiego, konferencje gospodarcze, dot. polityki bezpieczeństwa.

Przy bardzo pozytywnie ocenianej międzynarodowej aktywności habilitanta trzeba zauważyć, że kontakty zagraniczne muszą ulec pewnej dywersyfikacji, ponieważ w zasadniczym wymiarze ograniczają się one do kontaktów ze środowiskami i instytucjami jednego kraju czyli Federacji Rosyjskiej. Internacjonalizacja kontaktów zagranicznych wymaga pewnej intensyfikacji kontaktów z naukowcami innych państw. Mogę jednocześnie stwierdzić, że taka powolna ewolucja i rozszerzenie kontaktów na innych niż rosyjscy partnerów ma już swoje odbicie w kolejnych aktywnościach podejmowanych przez dr. R. Lisiakiewicza.

5. Konkluzja

Reasumując można jednoznacznie stwierdzić, że zaprezentowany dorobek naukowo-badawczy Habilitanta, w tym szczególnie jego główne osiągnięcie naukowe, a także aktywność dydaktyczna i organizacyjna wzbogacają proces poznawczy i badawczy polskiej nauki o polityce. Przygotowane i przeprowadzone badania oraz aktywności pogłębiają stan wiedzy w zakresie relacji polsko-rosyjskich oraz w obszarze rosjoznawstwa, ponieważ analiza zwrotnego wpływu stosunków gospodarczych na politykę zagraniczną i ekonomiczną wymagała poszerzonego poznania i przedstawienia politycznych, społecznych, kulturowych i tożsamościowych uwarunkowań aktywności Federacji Rosyjskiej, a także jej społeczeństwa (ludu). Habilitant udowodnił, że potrafi samodzielnie prowadzić badania naukowe i rozwiązywać poruszone w nich problemy.

Konkludując, z pełnym przekonaniem stwierdzam, że dr Rafał Lisiakiewicz, zgodnie z regulacjami Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*, spełnia wszelkie warunki i wymogi stawiane osobom ubiegającym się o nadanie stopnia naukowego doktor habilitowany, i dlatego wnoszę o nadanie mu stopnia doktora habilitowanego w dyscyplinie *Nauka o polityce i administracji*.

